

A springfieldi halálroham

Az 1861. április 12-én a dél-carolinai Charlestonnál eldőrdült ágyúlövessel megkezdődött az amerikai polgárháború. A 23 északi és a 11 szakadár déli állam küzdelmében a demarkációs vonal közelében fekvő Springfieldért vívott küzdelem a világtörténelem első totális háborújának csak epizódja volt. Mégis fontos epizódja. A lázadók nemzetközi elismerésének reális veszélyére és ennek veszélyes következményeire tekintettel mindenképpen sikert kellett felmutatnia a Mississippi mentén vonuló, John C. Frémont vezényelte északi hadaknak. A „springfieldi halálroham” néven a hadtörténelemben bevonult esemény éppen ezt jelentette.

1861. október 25-én zajlott le az amerikai polgárháború egyik leghíresebb eseménye, a springfieldi rajtaütés, amely az északiak győzelmével végződött. Bár a springfieldi győzelem nem tartozott a legjelentősebb hadiesemények közé, oly fényes és dicsőséges volt, hogy a polgárháború történetírói több teret szenteltek leírásának, mint nem egy nagyobb és fontosabb csatának. Ennek az eseménynek nemcsak amerikai, hanem *magyar vonatkozása* is van. A 160 északi katonát, aki legyőzte a csaknem 2000 főnyi, tehát tízzeresnél is nagyobb túlerőt és elfoglalta Springfield városát, a déliek egyik legjelentősebb erődítményét, amivel egész Missouri államot felszabadította — egy magyar emigráns, Zágonyi Károly alezredes vezényelte. A rohamozók ellenállhatatlan lendületét jelezte, hogy az ellenséges katonák közül 116 esett el, míg a saját veszteségük csak 16 fő volt.

Kevesen tudják, ki is volt Zágonyi Károly, akit egész Amerika csak springfieldi hősnak nevezett. Úgy érzem, nekem, távoli rokonának kötelességem felidézni élete történetét.

Nemes Zágonyi Károly 1824-ben született Szatmáron. Katonai pályafutása 1848-ban hadnagyként kezdődött, amikor a forradalom kitérésének hírére felcsapott huszárnak a 10. számú Vilmos-huszárokhoz. Bem alatt szolgált és két ízben megmentette a tábornok életét. 1849. augusztus 10-én, a vesztes temesvári csatában a tábornok lova megbokrosodott és az ellenség arcvonala felé száguldott. A császáriak észrevették és gyors iramban Bem felé vágáltak. Ekkor Zágonyi gyors vágtaival a tábornok és az osztrákok közé kerül. Ez alatt Bemnek sikerül megállítania lovát, s így megmenekült, de Zágonyit elfogták. Orosz fogságba esett, majd kiszolgáltatták a Habsburg hadvezetésnek. Horvátországban, alakulatához érve azonnal megszökött. Kezdetben török fennhatóságú területen tengődött, majd Sumlában csatlakozott emigránstársaihoz. 1851. május 16-án indult Konstantinápolyból egy nagyobb emigránscsoporttal a Szultán nevű hajón az angliai Liverpoolba, majd onnan a Devonshire nevű hajóval június 10-én indult és július 2-án érkezett meg Amerikába. Mi-

vel semmiféle mesterséghez nem értett, New Yorkban különféle alkalmi munkákból igyekezett megélni. Közben kitanulta a szabómesterséget, feleségül vett egy emigráns német családból való hölgyet, és családi szabóságot nyitott. Miután cége megerősödött, egy, majd több alkalmazottal dolgozott. A polgárháború kitörésekor a már jól menő vállalkozást családjára hagyta, és csatlakozott az északiakhoz.

A polgárháború kitörése Bostonban érte. A különbségéről híres Frémont tábornok, az északiak fővezére, az őrnaggyá kinevezett, majd hamarosan alezredessé előléptetett egykori huszártiszttel bízta meg nagyszámú személyes testőrsége megszervezésével. Zágonyi készséggel vállalta a megtisztelő feladatot. Am a fényűzés miatt zúgolódó közvélemény nyomására Frémont már-már elbocsátotta testőrségét, amikor a springfieldi esemény egy csapásra megváltoztatta a közhangulatot. A rajtaütés a Missouri állambeli Springfield erődíjében zajlott, ahol a déli hadsereg 2000 katonája állomásozott. A testőrség félve a feloszlástól, valamilyen jelentős hadirettel akarta bizonyítani létjogosultságát, s erdei lezállásából meglepetésszerű rohammal szétkergette a délieket és elfoglalta Springfielddet. A kis csapatnak egyébként volt még egy magyar tagja, Majthényi Tivadar hadnagy személyében.

Mint már említettem, az esemény nem számított a polgárháború legfontosabb győzelmei közé, de dicőségét szerzett Frémont testőrinek, valamint Amerikában a magyaroknak. Itt ismerték meg az amerikaiak, milyen is egy igazi huszárhoam, amely képes százhatvan emberrel elkergetni 2000-ot. A roham nem tartott sokáig, de ez a két óra elég volt arra, hogy Zágonyi és katonái bevonuljanak az amerikai történelembe és halálvoglásuk képe felkerüljön a washingtoni Capitolium kupolacsarnokába. A győztes csata után Zágonyit ezredessé nevezték ki.

Nem sokkal a kinevezés után a testőrcsapatot mégis feloszlatta az északiak hadvezetése. Zágonyi Károly pedig, meg sem várva a háború végét, az északiak nagy győzelmeinek időszakában, 1863 elején, közelebből még nem ismert okok miatt, nyugdíjaztatta magát. Először visszatért szabóságába, majd a békekötés után, 1867-ben egy szerencsésnek látszó vasúti vállalkozásba fektette a pénzét. Az volt a célja, hogy az így szerzett pénzen hazatérése után birtokot vásárol Nagyszőlősen. A vállalkozás azonban megbukott, így terve kudarcba fulladt. Idegenben halt meg az 1870-es években. Halálának pontos idejét és körülményeit még nem tártá fel a kutatás.

Merényi Gábor

HÍREK

Ahol semcsak egy napig él az újság. A bodajki helytörténeti szakkör gyűjteménye számos anyagból nagyon jelentős a „Bodajk sajtószemmel” című összeállítás. Albumokban időrendi sorrendben kerül feldolgozásra minden Bodajkra vonatkozó újsághír, cikk és közlemény, amely valaha is megjelent. A feldolgozás az 1920-as évektől napjainkig teljes, de szándékunk, hogy az 1800-as évekig visszamenőleg elvégezzük a gyűjtést. A kutatás alapjául szolgálnak előszörban a megyei újságok, de az országos lapokban megjelent anyagot is felkutatjuk. A megyében fellelhető anyagot már feldolgoztuk, jelenleg az Országos Széchényi Könyvtárban végezzük a kutatást és a gyűjtést. Az anyagot fotókópiákban vagy fénymásolatokban kapjuk meg és így kerül az albumokba elhelyezésre.

Rendkívül érdekes történeti anyag jut el így az érdeklődőkhez, mivel az újság általában olyanról ír, ami az átlagosnál többet, eseményt jelent a település életében és kiemelkedik a hétköznapiakból. Ez így évtizedekre visszamenőleg feldolgozva egymagában is fontos helytörténeti adaték. Segítségükkel figyeltemmel kiérthetők településünk gazdasági, politikai és társadalmi eseményei, változásai. A sajtónyomgy kutatásában és gyűjtésében *Németh Béla* szakköri tagunk végez kiemelkedő fáradságtalan munkát.

A községi könyvtárban elhelyezett 16 kötet nagyalakú helytörténeti album bárki számára elérhető. Ezzel a feldolgozott sajtónyomgyal elérjük, hogy nemcsak egy napig él az újság. *(Feltagy István)*